

Ярова Д.О.
магістрантка
Жигалкевич Ж. М.
канд. екон. наук, доцент
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Досвід країн з розвинутою економікою свідчить про важливість інвестиційної підтримки інноваційної діяльності країни. Наразі Україні необхідно приділяти більше уваги створенню та реалізації перспективних інвестиційних програм підтримки інноваційного розвитку всіх галузей економіки. Це дозволить країні підвищити конкурентоздатність власного виробництва та розширить перелік технологічних можливостей. Тому проблеми розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності є актуальними.

Інновації не існують без інвестицій. Успіх кожного інноваційного проекту розуміється як відношення фінансового результату до початкових інвестицій. Майже кожний інноваційний проект можна розглядати як інвестиційний, головною метою якого є отримання прибутку. Для розуміння сутності економічної категорії «інноваційно-інвестиційна діяльність» запропоновано визначення понять «інноваційна діяльність» та «інвестиційна діяльність».

Закон України «Про інноваційну діяльність» надає визначення інноваційної діяльності як діяльності, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [1].

У Законі України «Про інвестиційну діяльність» інвестиційна діяльність розглядається як сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [2]. Тобто, це відповідні дії вищезазначених осіб, спрямовані на залучення та збільшення засобів для реалізації інвестиційного процесу з метою отримання економічного та соціального ефекту.

Спільними рисами цих двох категорій є:

- 1) спрямованість на отримання результату (економічного та/або соціального);
- 2) правова база – інноваційна та інвестиційна діяльність діють за законами та правовими актами України;
- 3) системність, що відображає конкретний процес.

Залежність цих двох категорій можна показати наступним чином: інвестиції є ресурсом для відтворення капіталу, який створює потік доходу і реалізується через матеріалізацію в інноваціях.

Тому інноваційно-інвестиційну діяльність розуміємо як діяльність, що дає змогу активізувати розвиток соціально-економічної системи завдяки акумульованим і ефективно вкладеним ресурсам в інноваційний процес.

Ключову роль в активізації, стимулюванні, регулюванні, розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності відіграє держава та відповідна державна політика.

Сучасна нормативно-правова основа інноваційної діяльності в Україні налічує близько 200 документів [5]. Така кількість регулюючих документів свідчить про відсутність концептуальної основи як у формуванні інноваційної політики в державі, так і у стратегічних напрямках інвестиційної діяльності. До того ж, через постійне внесення змін, призупинення діючих норм законів втрачаються чинники, що стимулюють розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності.

Аналіз системи нормативно-правового регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності свідчить про відсутність системного підходу в цій галузі та єдиної стратегії її розвитку. Зокрема, Господарським кодексом здійснюється регулювання інноваційних та інвестиційних процесів з позиції єдності та взаємодії, а от на рівні окремих законів ці процеси розглянуті окремо. Такий підхід може бути виправданий потребою в деталізації механізмів інноваційного розвитку та інвестиційних процесів. Проте дотичність цих процесів має бути збережена на рівні не тільки законодавства, а й методичних та інструктивних нормативно-правових актів [5].

Додатковою проблемою до широкої нормативно-правової основи є і практика її недотримання.

На сьогоднішній день в Україні не існує єдиного централізованого державного органу підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності. Інституційні форми державної підтримки інноваційно-інвестиційного розвитку представлені в Україні у вигляді структурних підрозділів (управлінь інноваційно-інвестиційного розвитку) Департаментів регіонального розвитку обласних адміністрацій. Тобто регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні здійснюється колегіально територіальними підрозділами та Міжвідомчою комісією з питань державних інвестиційних проектів, зусиллями законодавчої та виконавчої влади без чітко виражених управлінських форм [5].

Важливим є також вироблення та реалізація ефективної фінансової стратегії, чітких заходів та дій державної інноваційної та інвестиційної політики. І черговим проблемним елементом державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності є недостатнє бюджетне фінансування зазначеної сфери. Так, у 2019 р. на фінансування інновацій було направлено 29536,7 млн.грн., що склало 5% від загального обсягу коштів, спрямованих усіма суб'єктами на інноваційну діяльність. У 2018 р. та 2017 р. обсяги бюджетного фінансування були ще нижчими і складали 21036,7 млн.грн. (4%) і 14324,6 млн.грн. (3,5%) відповідно [3].

Для прикладу наведемо статистику державного фінансування інновацій у європейських країнах-сусідах: за підсумками 2018 р. Польща за рахунок державного бюджету фінансувала 24,1% витрат на інноваційні дослідження, а у Чехії рівень бюджетної підтримки інноваційної діяльності був 10,5% [4].

Підтримка ж інноваційного розвитку приватного сектору економіки та приватних інвестицій обмежується спеціальними податковими режимами (зокрема, звільнення від сплати податку на прибуток за такими об'єктами) [5]. При цьому фактично підтвердити інноваційну діяльність для цілей оподаткування у поточному звітному періоді практично неможливо.

Незначний рівень державної підтримки приватних інвестицій у сферу інноваційного розвитку підприємництва в Україні не може забезпечити ні достатньої підтримки, ні підстав для зростання їхнього обсягу.

На даному етапі, головними проблемними моментами державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності, що стримують процес розвитку, призводять до втрачання конкурентних переваг суб'єктами господарювання, зниження інноваційного потенціалу, інвестиційної привабливості України, є:

- недосконалість діючого законодавства;
- розпорошеність повноважень;
- поширення практики ігнорування законодавства або призупинення дії статей законів, які стосувалися фінансової підтримки інноваційної діяльності;
- низький рівень державного фінансування.

Внаслідок непослідовного проведення та низької ефективності державної інноваційно-інвестиційної політики, наша країна відстає в технологічному розвитку від розвинутих країн. Зменшується кількість інноваційно активних підприємств, гальмується розвиток високотехнологічних галузей промисловості. Це призводить до зниження рівня конкурентоспроможності національної економіки.

Поточна ситуація в інноваційно-інвестиційній сфері робить нагальною розробку такої державної політики, яка забезпечила б розширене відтворення об'єктної бази інноваційної діяльності на незворотний вплив інновацій на прискорене економічне зростання країни. У цьому зв'язку головними завданнями є:

- удосконалення нормативно-правової бази інноваційної та інвестиційної діяльності;
- консолідація зусиль законодавців, урядових, наукових, бізнесових кіл суспільства на оптимальному комплексному вирішенні методологічних, стратегічних і тактичних проблем формування національної інноваційно-інвестиційної системи;
- вироблення стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку України в умовах викликів глобалізації, що дає змогу відкрити перспективи для впровадження інноваційної моделі розвитку країни, забезпечити її конкурентоспроможність;
- розробка ефективної фінансової стратегії підтримки інновацій;
- створення привабливих умов для творців інновацій, стимулювання інноваційної активності підприємництва.

Складений перелік завдань може стати основою моделі розвитку та функціонування системи інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних підприємства. Наступні дослідження будуть спрямовані на розроблення методики оцінювання доцільності й ефективності інвестиційного забезпечення за видами інноваційної діяльності.

Література:

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002р. № 40-IV // База даних «Законодавство України». ВР України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення 04.04.2020)
2. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. База даних «Законодавство України». ВР України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення 04.04.2020)
3. Державний комітет статистики України URL:<http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 04.04.2020)
4. Євростат: URL:<http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (дата звернення 03.04.2020)
5. Кучерява З. Правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні. Міністерство юстиції України : URL:<http://old.minjust.gov.ua/13958> (дата звернення 03.04.2020)